

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ (ВИТЯГ З ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ», СТ.53-55)

Цей Закон регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

Здобувачі освіти мають право на:

- ✓ захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти;
- ✓ отримання соціальних та психолого-педагогічних послуг як особа, яка постраждала від булінгу (цькування), стала його свідком або вчинила булінг (цькування).

Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають право на:

- ✓ захист професійної честі та гідності;
- ✓ захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю.

Батьки здобувачів освіти мають право:

- ✓ отримувати інформацію про діяльність закладу освіти, у тому числі щодо надання соціальних та психолого-педагогічних послуг особам, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування);
- ✓ подавати керівництву або засновнику закладу освіти заяву про випадки булінгу (цькування) стосовно дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу;
- ✓ вимагати повного та неупередженого розслідування випадків булінгу (цькування) стосовно дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу.

Здобувачі освіти зобов'язані:

- ✓ поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу;
- ✓ дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, а також умов договору про надання освітніх послуг (за його наявності);
- ✓ повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб.

Батьки здобувачів освіти зобов'язані:

- ✓ виховувати у дітей повагу до гідності, прав, свобод і законних інтересів людини, законів та етичних норм, відповідальне ставлення до власного здоров'я, здоров'я оточуючих і довкілля;
- ✓ дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, а також умов договору про надання освітніх послуг (за наявності);
- ✓ сприяти керівництву закладу освіти у проведенні розслідування щодо випадків булінгу (цькування);
- ✓ виконувати рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) в закладі освіти.

ЯК МОЖНА РОЗПІЗНАТИ, ЩО ДИТИНА СТРАЖДАЄ ВІД НАСИЛЬСТВА?

Якщо Ваша дитина:

- ✓ проявляє протягом декількох днів різку зміну звичної для неї поведінки;
- ✓ уникає контактів з однолітками;
- ✓ уникає контактів з дорослими, зокрема й з родинного кола чи друзів сім'ї;
- ✓ має агресивну реакцію щодо конкретних людей або людей певної статі, віку тощо;
- ✓ не має бажання йти додому;
- ✓ проявляє насильство, агресивну поведінку до інших;
- ✓ має тілесні ушкодження;
- ✓ намагається приховати травми та обставини їх отримання;
- ✓ стала замкнутою, тривожною, боязкою;
- ✓ проявляє занижену самооцінку, почуття провини;
- ✓ відмовляється з будь-яких причин йти до закладу освіти;
- ✓ має фото-, відео-, аудіоматеріали фізичних, психологічних знущань, сексуального (інтимного) характеру;
- ✓ скаржиться на пошкодження, зникнення чи вимагання особистих речей;
- ✓ скаржиться на вимагання грошей, їжі тощо;
- ✓ скаржиться на образливі висловлювання, прізвиська, жарти, жести, погрози, поширення чуток, обмацування сексуального (інтимного) характеру тощо;
- ✓ має мало друзів або зовсім їх не має;
- ✓ швидко втомлюється, має низьку концентрацію уваги;
- ✓ грає в сексуальні ігри за допомогою іграшок та ляльок;
- ✓ відмовляється від гігієнічного догляду за собою тощо.

ЗНАЙТЕ ЯК РОЗРІЗНИТИ ПРОЯВИ НАСИЛЬСТВА, ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, БУЛІНГУ СТОСОВНО ДИТИНИ, ЩОБ РОЗУМІТИ ЯК ДІЯТИ І ЯК ДОПОМОГТИ!

Алгоритм виявлення та реагування на ситуацію насильства над дітьми

Прояви та ознаки	Насильство	Домашнє насильство	Булінг
Штовхання	●	●	●
Хапання, ляпаси	●	●	●
Викручування рук, смикання за волосся	●	●	●
Синці та побої на тілі	●	●	●
Сексуальні домагання	●	●	●
Дії сексуального характеру щодо дитини	●	●	●
Словесні образи, погрози вбивством	●	●	
Приймення	●	●	●
Залякування	●	●	●
Пошкодження, псування або приховування особистих речей тощо	●		●
Позбавлення їжі, одягу та іншого майна або коштів	●	●	
Примус виконувати важку непосильну роботу	●	●	
Примушування переглядати або перегляд у присутності дитини фільмів, журналів тощо порнографічного змісту; торкання інтимних місць дитини; пропонування або здійснення дій сексуального характеру	●	●	
Присутність під час постійних сварок, бійок між батьками, родичами		●	
Постійне обмеження в спілкуванні з іншими дітьми		●	
Словесні образи, глузування, обзивання, погрози	●	●	●
Прийижування шляхом розповсюдження інформації за допомогою мобільних телефонів та Інтернету	●		●
Систематичне ігнорування, бойкот з боку однолітків			●
Образливі жести або дії, наприклад, плювки	●		●

Прояви та ознаки	Насильство	Домашнє насильство	Булінг
Хто вчиняє?	Будь-хто як в закладі освіти, так і поза межами	Батько, мати, дідусь, бабуся, сестра, брат або будь-які інші родичі	Учні, учениці між собою; Учні, учениці по відношенню до педагогів, адміністрації закладу освіти, обслуговуючого персоналу, батьків інших дітей. Педагоги, адміністрація закладу освіти, обслуговуючий персонал, батьки інших дітей по відношенню до учнів та учениць
Де вчиняється?	Будь-де як в закладі освіти, так і поза межами	В сім'ї або в межах місця проживання. Незалежно від факту спільного проживання між родичами чи іншими особами, які проживають однією сім'єю	Безпосередньо в приміщенні закладу освіти та на прилеглих територіях. За межами закладу освіти під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу освіти, та інших освітніх заходів, що організуються за згодою керівника закладу освіти, в тому числі дорогою до (із) закладу освіти
Повторюваність дій	Дії, які вчиняються один або більше разів	Дії, які вчиняються один або більше разів	Дії, які вчиняються систематично
Алгоритм дій (реагування) батьків	При отриманні інформації / повідомлення або/та у ситуації особистого виявлення випадку, що може загрожувати життю та здоров'ю дитини, терміново зверніться до: - педагогічних працівників закладу освіти; - органів Національної поліції за номером 102; - служби у справах дітей Також ви можете звернутися на: Національну дитячу «гарячу» лінію 116 111 (з мобільних) або 0 800 500 225 (зі стаціонарних) та Національну «гарячу» лінію з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0 800 500 335 (зі стаціонарних) або 116 123 (з мобільних).		Повідомте керівництву або працівникам закладу освіти про факти булінгу. Також ви можете звернутися до органів Національної поліції за номером 102

У СПІЛКУВАННІ З ДИТИНОЮ, ЯКА ПОТРАПИЛА В СИТУАЦІЮ НАСИЛЬСТВА / АБО СТАЛА СВІДКОМ / АБО СКОЇЛА ВАМ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ФРАЗИ:

- ☑ «Я тобі вірю»;
- ☑ «Я тебе чую»;
- ☑ «Я тебе підтримаю»;
- ☑ «Давай поговоримо про цю ситуацію»;
- ☑ «Що відбувається, через що ти себе так почуваєш?»;
- ☑ «Іноді ми всі почуваємося пригніченими. Давай подумаємо, як я можу тобі допомогти почуватися краще?»;
- ☑ «Я тебе люблю і мене турбує твій настрій. Скажи що відбувається?»;
- ☑ «Розкажи мені як ти себе почуваєш. Я дійсно хочу це знати»;
- ☑ «Мені шкода, що це сталося»;
- ☑ «Я упевнений(-на), що ти не винен(-на) в тому, що сталося»;
- ☑ «Дякую, що ти розповів(-ла)»;
- ☑ «Як ти думаєш, кому ще ти можеш розповісти про те, що відбулося/відбувається?»;
- ☑ «Давай подумаємо, що ми можемо зробити, щоб подібного не повторилося?»;
- ☑ «Ти можеш звертатися до мене стільки, скільки це буде потрібно»;
- ☑ «Відчувати провину це нормально»;
- ☑ «Я розумію, що ти зараз можеш почуватися по-різному, але це нормально для цієї ситуації»;
- ☑ «Ця розмова є дуже важливою для вирішення цієї ситуації».

РЕКОМЕНДАЦІІ БАТЬКАМ, ПРИ СПІЛКУВАННІ З ДИТИНОЮ, З МЕТОЮ ПРОФІЛАКТИКИ ПОТРАПЛЯННЯ АБО СКОЄННЯ СИТУАЦІЇ НАСИЛЬСТВА:

- ✓ дитина має почуватися з вами на рівних, як із другом/подругою. Це дозволить встановити довірливі, чесні стосунки. Тоді вона/він зможе розповісти вам про свої проблеми та труднощі;
- ✓ говоріть з дитиною на рівні її очей;
- ✓ дозвольте розповісти про свої почуття, переживання;
- ✓ виявляйте щире співчуття й інтерес до дитини, не перетворюйте розмови з нею на допит, ставте прості, щирі запитання («Що трапилось?», «Що відбулося?»);
- ✓ вислухайте дитину;
- ✓ побачте ситуацію очима дитини;
- ✓ допоможіть дитині знайти власний вихід із ситуації;
- ✓ ваша роль полягає в тому, щоб надати дружню підтримку, вислухати, бути з дитиною, коли та страждає, навіть якщо вирішення проблеми начебто не існує;
- ✓ сприймайте дитину як особистість з її цінностями, переконаннями, бажаннями; якщо ви не знаєте що говорити, просто будьте поруч;
- ✓ цікавтеся життям дитини: «Як твої справи?», «Ти чимось засмучений(на)?» «Що приємного сталося сьогодні?», «Що тобі подобається?», «Розкажи про своїх друзів?», «Яку ти любиш музику, ігри?», «Я хочу послухати її з тобою/пограти з тобою?» тощо;
- ✓ звертайте увагу на коло спілкування дитини в реальному житті. Цікавтеся хто її друзі, чим вони займаються;
- ✓ цікавтеся, в яких соціальних мережах та групах вона спілкується. Контролюйте перебування та спілкування вашої дитини в Інтернеті, використовуючи сучасні технології.

